

merklichen Allgemeinerwerden der Garten- und Parkkultur stehen, die auch in Deutschland nach SCHNURRES Auffassung die Ausbreitung der Art gefördert hat. Fördernd hat vielleicht auch die Entwicklung des Eisenbahnnetzes gewirkt, indem das mit Ruderatenvegetation bewachsene Areal in Zusammenhang damit in hohem Grade gestiegen ist, eine für unsere Flora bedeutungsvolle Erscheinung (vgl. LINKOLA 1924).

Litteratur: HOLMGREN, A. E., 1870, Skandinaviens Fåglar I. Stockholm. — JÄGERSKÖLD, L. A., och KOLTHOFF, G., 1926, Nordens fåglar. Stockholm. — KIVIRIKKO, K. E., 1926, Suomen linnut I. Porvoo. — LINKOLA, K., 1917, Vanhan kulttuurin seuralaiskasveja maamme ruderati- ja rikkaruohokasvistossa. Terra 1917. — 1924, Suomen kasviston historia. Oma Maa V. — NAUMANN 1905, Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas III. Gera-Untermhaus. — PALMGREN, R., 1914, Helsingforstraktens fågelfauna. Acta Soc. F. Fl. Fenn. 38. — SCHNURRE, O., 1921, Die Vögel der deutschen Kulturlandschaft. Stuttgart. — SUOMEN KARTASTO 1925. Helsinki. — WRIGHT, M. v., 1848, Helsingfors-traktens fogel-fauna. Notiser ur Sällsk. pro F. Fl. Fenn. förhandlingar I. — 1859, Finlands Foglar I. Helsingfors. — Die Litteratur, in welcher nur faunistiche Angaben eingehen, ist aus dem Verzeichnis weggelassen.

Vaasan kaupungin lintukokoelma ja sen luojat.

E. J. VALOVIRTA.

I.

Aiheen tutustua lähemmin Vaasan kaupungin hallussa olevaan BODEN-STENBACKIN lintukokoelmaan sain tri I. Välikankaalta, hänen kerran tiedustellessaan allekirjoittaneelta mainittua kokoelmaa. Silloin täytyi minun paikkakuntalaisena ja Vaasassa kouluni käyneenä tunnustaa, ettei minulla ollut siitä muutta tietoa kuin, että rehtori Hammarström-vainaja, luonnonhistorianopettajamme, oli joskus alaluokilla ollessamme kehoittanut meitä lintuihin innostuneita käymään katselemassa niitä Raastuvankadun kansakoululla. Elävät linnut huvittivat meitä kuitenkin enemmän, koska emme näy uhranneen yhtään sunnuntaipäivää, jolloin kokoelma on yleisölle avoinna, tähän tarkoitukseen. Tuota suurella ymmärtämyksellä annettua kehoitusta noudatin näinollen vasta joulun tienoissa 1931.

Kokoelmaa säilytettiin silloin ja säilytetään edelleenkin Raastuvankadun kansakoululla, missä sille on varattu erään suuren luokkahuoneen peräseinä. Linnut ovat koko seinän leveyden käsittävässä lasikaapeissa, joissa on työntöovet ja niiden sisäpuolella sivuunvedettävät, tummat kangasverhot. Ainoana varjopuolena on se, että ovet päästävät tomua lävitsensä niin paljon, että linnut on joka vuosi puhdistettava.

Aina ei kokoelma ole ollut näin hyvässä hoidossa, vaan on sillä ollut ehkä monetkin kukoistuksen ja unhoittumisen vaiheet. Onpa se ollut hyvin ahtaaseen sullottuna siinäkin Koulukadun talossa, missä kaikki nykyisen Vaasan koulut ovat toimintansa aloittaneet. Sieltä kokoelma siirrettiin ennen vapaussotaa Kaupungintaloon, jossa se pienessä komerossa sai rauhassa tomuttua. „Niistä linnuista ei tiennyt yhtään mitään, jotka tulivat esille sen puolentuunaa vahvan pölyn sisältä“, kertoi kansakoulunopettaja Pihlström, kokoelman monivuotinen hoitaja. Kaikesta huolimatta ovat linnut sängen hyvin säilyneet, johtuen niiden huolellisesta konservoinnista. Muutamalta linnulta on pyrstö katkennut tai kaulanahka repeytynyt, mutta muuten ei kokoelmasta voi mitenkään nähdä, että sen vanhimmat yksilöt ovat olleet täytettyinä jo 65 vuotta.

Kaupungin pyynnöstä laadin kokoelmasta tarkan luettelon ja tarkistin lajimääräykset, mitkä paria, luultavasti nimilipun vaihtumisesta johtunutta lukuunottamatta, olivat oikeat.

Saadakseni selville joitakin henkilö tietoja kokoelman luojaista, etenkin edesmenneestä lehtori Bodenista, käännyin Kouluhallituksen puoleen, mistä luulin saavani hänen ansioluettelonsa käsiini. Niiltä vuosilta, 1870-luvulta, ei Kouluhallituksessa ollut sellaisia papereita, joten sain kiittää onnellista sattumaa siitä, että tapasin Kouluhallituksessa lehtori Bodenin vanhan tuttavän, kouluneuvos Tegengrenin. Hän kertoi m.m. seuraavaa: „Muistan miten lehtori Boden oli innokas luonnonihailija ja erikoisesti mieltynyt ampumaurheiluun. Ampumakilpailujen jälkeen oli vanhoilla vaasalaisilla tapana kokoontua rattoisaan illanviettoon Hietalahden huvilaan, ja kerran siellä keksi Boden loppukilpailuksi — kun oltiin jo hyvällä tuulella — pitkän lipputangon päässä olevan nupin pudottamisen — ampumalla. Kun tietää miten lähellä mainittu huvila on kaupunkia, ei ihmettele jos rauhalliset kaupunkilaiset sinä iltana vähän kummeksuivat tuota outoa kiihvasta ampumista. Myöhemmin, kun Boden ei itse enää voinut ottaa osaa kilpailuihin, paikkaili hän ampumatauluja, saadakseen olla

mukana. — Amerikan matkaltaan tapasi hän kertoa, miten kerran intiaanit ottivat hänet kiinni ja sitoivat vahvaan puunrunkoon ja sitten heittelivät tomahawkejaan niin lähelle häntä, että irti päästettynä hän näki hahmonsansa kirveitten piirtämänä puunrungossa“. — Opettaja Pihlström tiesi kertoa miten Boden kerran täytteli paraikaa lintua, kun hän huomasi oudon linnun kadulla varpusten seassa — ei muuta kuin haulikolla läpi akkunaruudun! Ei tiedetä minä kokoelman yksilönä se nyt on, jos se sinne joutuikaan, mutta reipas ote kuitenkin!

Vaasan ruotsalaisen tyttökoulun 50-vuotisjulkaisussa on seuraavat tiedot lehtori Bodenista:“ — — — —

„Johan Aleksander Boden, född i Uleåborg d. 7 sept. 1852. Stud. med betyg från Wasa Gymnasium 1870, fil. kand. 1875, 1. å. 1875—77 lärare vid Tekniska realskolan i Wasa i geometrisk formlära, geometri och trigonometri och analytisk geometri; under åren 1877—79 företagit med Universitåstipendium en resa till Syd- och Nord-Amerika i naturvetenskapligt syfte; erhöåll första priset vid utställningen i H:fors 1876 för en kollektion uppstoppade fåglar; auskulterade vid normallyceum i H:fors vår och h. t. 1879; aflade pedagogieexamen 1880; af Överstyreåsen för skolvåsendet förordnad d. 1 okt. 1880 att på två profår bestrida kollegatjånsten i element. matem. naturkunnighet och kalligrafi vid fruntimmerskolan i Nikolaistad, samt d. 2 dec. 1882 erhöållit fullmakt på tjånsten. Afled d. 28 okt. 1885. — Ur Wasabladets nekrolog öfver den aflidne låna vi föålgande: Ovansklig är ock den hågkomst han efterlåmnar hos lärare och elever vid det låroverk, som hade förmånen att i fråmsta ledet af sina arbetare få råkna honom. Uti detta arbete gjorde Boden, trots en redan långe vacklande håålsa, insatsen af sin lifliga intelligens och glödande verksamhetslust; i detta ådla arbete för det uppvåxande slågtets förkofran i vetande inom naturvetenskapens ofantliga område stupade han. — Hvile fosterjorden lått över den dugtige låraren, den varme kamraten.“

Bodenin valoisaa ja iloista luonteenlaatua kuvaa seuraava Artur Hammarströmin kirjasta „Gyckelmakare och allvarsmån“ lainattu ote:

„Magister Boden i Wasa, det var en prägtig gammal fyr, som älskade uppstoppade fåglar och flaskan och wasa-dialekten. Annat behövs inte, menade han, ty jag har bara själ och kropp men ingen anda“. — „Sir ni pojkar, fösst kommer bastubackvejin (som inte existerade: man traskade, så gott bottforerna tilläto, fram genom drivorna) — å sen så kommer Svanljungs löskraga (Johan Kristian S., rådman, originell skämtare, brukade säga: vad gör man med krage då man har helskägg.) — å så kommer på länge int' nåjnting — å så fösst kommer mina lungor.“ (Lehtori Boden sairasti keuhkotautia.)

Kuten alussa mainitsin, nimitetään tätä Vaasan kaupungin lintukokoelmaa myös Boden-Stenbäckin lintukokoelmaksi. Sen yksilöistä on näet lehtori Boden täyttänyt 148 lintua, ja 81 nimilapussa mainitaan ne Stenbäck nimisen henkilön täyttämiksi. Lisäksi herättää huomiota se, että monet kokoelman linnut ovat ammutut samassa paikassa ja samana päivänä mutta ovat sekä Bodenin että Stenbäckin täyttämiä. Kuka oli tämä Stenbäck, joka retkeili yhdessä Bodenin kanssa ja jonka täyttämät linnut joutuivat samaan kokoelmaan yhteisen nimen alle? Teoksesta Wasa Trivialskola 1684—1884, Nykarleby 1884, julkaisija L. L. Laurén, löytää selviytyksen asiaan. Siitä ovat nimittäin seuraavat otteet:

„År 1861.

— — — — —

10 — — — — —

11 Johan Aleksander, Boden, provinciälläkareson, f. i Uleåborg 1852. Kollega vid Wasa fruntimmerskola 1880. Fil. magister.

12 — — — — —

År 1858.

— — — — —

10 — — — — —

11 Jakob Stenbäck, fosterson till doktor Lars Stenbäck, f. 1849, magister, medicine kandidat.

12 — — — — —“

He olivat siis koulutovereita, joita yhdisti sama palava rakkaus luontoon ja erikoisesti lintuihin, joten on itsestään selvää, että heistä tuli mitä parhaimmat ystävät.

Jakob Stenbäckin elämänvaiheista kertoo Eliel Aspelin teoksesaan „Lars Stenbäck“ (Helsingfors 1900) seuraavaa:

„När han omsider blef student och vände sig åt naturvetenskapliga studier med afsigt att bli medicinare, så var det knappt öfverenstämmade med Stenkäck's (Lars) innersta önskan, men han lade ej i detta mer än i andra afseenden något band på honom. Föröfrigt är det ej omöjligt, att fosterfadrens kanariefåglar föranledde, att han framför allt intresserade sig för fågelvärlden och med tiden blef en af de bästa kännare af Österbottens fåglar. Jakob Stenbäck blef student 1867, filosofiemagister 1873, medicinkandidat 1880 och licensiat 1884, innehade därefter särskilda läkaretjänster och afled 1900 som provincialläkare i Pudasjärvi. I tidskrifter och tidningar har han meddelat smärre iakttagelser beträffande djurlivet och särskildt fåglarna i Österbotten.“

II.

Boden-Stenbäckin lintukokoelman erikoispiirteenä on sen selvä maakunnallisuus. Vain 16 kappaletta 240:stä linnusta on ammuttu yli 100 km etäisyydellä Vaasasta ja niistäkin on 10 kpl. Stenbäckin opiskeluaikanaan Helsingin ympäristöstä ampumia. Vaasan välittömästä ympäristöstä ammuttuja on melkein puolet määrästä eli 110 kpl., Mustasaaresta 45, Raippaluodosta 15 ja Björköstä 12 ja muista lähipitäjistä loput 37 lintua. Eräs lintu, nuori Falco t. tinnunculus L. koiras, on merkitty ammutuksi Malmössä siis Ruotsissa. Niinkuin edellä mainitsin ovat Boden ja Stenbäck enimmäkseen itse hankkineet täyttämänsä linnut. Kuitenkin ovat kokoelman monet harvinaisimmat lajit muilta saatuja, vaikkakaan ei heidän täyttämäänsä lukuunottamatta erästä pähkinähakkista (*Nucifraga nucifraga* L), jonka on lahjoittanut Selim Hedman (?) ja täyttänyt Glad-niminen henkilö. Tämä lintu on liitetty kokoelmaan vuonna 1887, siis vasta Bodenin kuoleman jälkeen. Myöhemmin, 1917 ja sen jälkeen, on siihen saatu vaasalaisen eläintäyttäjän T. Laurilan valmistamat viisi lintua ja yksi imettäväinen. Ne ovat seuraavat:

Delichon u. urbica (L): Vaasa, 15. 6. 1917.

Anas p. platyrhyncha ♀ (L): Vaasan ymp., 20. 9. 1923.

♂: " " 10. 12. 1926.

Tetrao u. urogallus L ♀: Vaasa, 30. 11. 1928.

Lyrurus t. tetrrix (L) ♂: Vaasa, 20. 1. 1928.

Mus musculus L: Vaasa, 25. 3. 1927.

Vaikka nämä ovatkin tavallisia laajeja, täydentävät ne kokoelmasta puuttuvia kappaleita.

Aikaisemmin puheena ollut raatimies J. Kr. Svanljung on muistanut Bodenian seuraavilla linnuilla:

Aquila chrysaetus (L) ♀: Isokyrö, Lehmäjoki, 2. 11. 1880.

Surnia ulula (L) ♂: Raippaluoto, 9. 11. 1880.

Strix uralense Pallas ♂: Isokyrö, Lehmäjoki, 10. 11. 1880.

Falco r. rusticolus L: Maalahti, 19. 12. 1880.

Kansakoulunopettaja A. Castrén on antanut Bodenille seuraavat seitsemän täytettävää:

Philomachus pugnax (L) ♂: Mustasaari, Grundfjärd, 20. 5. 1877,

” ” ” ♂: ” ” ”

” ” ” ♀: ” ” ”

” ” ” ♂: ” ” 20. 6. 1877.

Numenius a. arcuata (L) ♀: ” ” 20. 5. 1877.

Charadrius apricarius L ♂: Vaasa, 29. 5. 1877.

Locustella fluviatilis (L) ♂: Uusikaarlepyy, 21. 6. 1879.

Boden on saanut lahjoituksina myös:

Coccothraustes coccothraustes (L) ♂: Mustasaari, Korsholm, 18. 1. 1884, — Forslin ja T. Cannelin.

Cinclus c. cinclus (L) ♂: Pihtipudas, 6. 4. 1885, A. Rönnegren.

Bucephala glangula (L) ♂: Vaasa, 4. 6. 1877, C. G. Wrede, paroni.

Podiceps g. griseigena (Bodd.) ♂: Helsinki, 27. 5. 1873, — J. Hornborg.

Vanellus vanellus (L) ♂: Vaasa, 10. 4. 1875, W. Hemming, paroni.

Arvicola agrestis L ♂: Vaasa, 12. 8. 1875, Bochen. — Nämä lahjoitukset kohdistuivat siis lehtori Bodeniin. Stenbäck on sensijaan täyttänyt vain joko itse hankkimiaan lintuja tai ei ole merkinnyt nimilippuun, jos hän on saanut ne muilta.

Olen laatinut seuraavan taulukon Bodenin ja Stenbäckin eri vuosina täyttämistä linnuista.

Vuosi	-69	-70	-71	-72	-73	-74	-75	-76	-77	-78	-79	-80	-81	-82	-83	-84	-85	-86	yht.
Boden. .	6	1	6	24	15	10	5	5	25	—	5	6	14	10	4	7	5	—	148
Stenbäck.	—	3	5	10	3	12	1	11	11	19	2	1	2	—	—	—	1	—	81
Yhteensä	6	4	11	34	18	22	6	16	36	19	7	7	16	10	4	7	6	—	229

Näemme, että Stenbäckin täyttämiä lintuja ei ole enää Bodenin kuoleman jälkeen liitetty kokoelmaan. Vuonna 1878 oli Boden matkallaan Amerikassa kuten edellä mainittiin, ja siksi ei tässä kotimaisten lintujen kokoelmassa olekaan sinä vuonna yhtään hänen äyttämäänsä. Taulukosta näemme Bodenilla olleen noin puolet tämän kokoelman linnuista täytettynä silloin, kun hän asetti Helsingissä lintujaan näytteille vuonna 1876.

Boden-Stenbäckin lintukokoelmalle antaa huomattavan arvon lintujen kauniin ja hyvän täytön ohella seuraavat erikoisuudet, joista kirjallisuudessa mainittuja ovat:

Strix uralense Pallas, untuva poikonen, Laihia, 20. 6. 1883. Täyttänyt Boden.

Falco r. rusticolus L, Maalahti 19. 12. 1880, täytt. Boden.

Larus minutus Pallas ♂, Sulva, Penikka, 19. 7. 1877, täytt. Stenbäck.

Näiden yksilöiden ohella ansaitsevat huomiota seuraavat kokoelman linnut, joko harvinaisuutensa tai oudon esiintymisaikansa ja paikkansa takia:

Corvus frugilegus L, Vaasa, 28. 1. 1871. Talvehtiva yksilö.

Nucifraga caryocatactes L. Eräs vuoden 1887 suuren pähkinähakkisvaelluksen yksilöistä. Vaasassa (20. 10. 1887).

Perisoreus infaustus (L) ♀, Vaasa, Domarskär, 2. 6. 1872; luultavasti pesineenä.

Coccothraustes coccothraustes (L) ♂, Mustasaari, Korsholm, 18. 1. 1884, (Forslin ja Cannelin). Kivirikko („Suomen Linnut“) mainitsee Cannelinin tätä lajia koskevan tiedonannon myös lokakuulta 1885. Bodenin täyttämä yksilö on ollut harvinaisia, talvehtivia lintuja.

Motacilla a. alba L ♂, Lapua, 25. 9. 1884: puoli-albino.

Locustella fluviatilis (Wolf) ♂, Uusikaarlepyy, 21. 6. 1879, (A. Castren). — „Suomen Linnut“: „Sanotaan ammutun — — — ja Vaasassa 1879“. Tieto varmaan tarkoittaa tätä samaa yksilöä, joka siis on olemassa täytettynäkin.

Podiceps n. nigricollis Brehm, Sulva, Munsmo, 16. 9. 1888, (V. Cajander). Pohjoisin tämän lajin vähistä tapaamispaikoista Suomessa. Ainoa syksyllä maassamme tavattu yksilö.

Squatarola squatarola (L) ♂, Vesilahti, 4. 9. 1881, (Stenbäck). Muuttotieto sisämaasta.

Calidris a. alpina (L) ♂, Munsala, 26. 5. 1881, (Boden). Muuttotieto Pohjanlahden rannikolta keväällä.

Limicola f. falcinellus (Pont.) ♂, Vaasa, Långvik, 21. 5. 1877, (Boden). Lisänä harvoin muuttotietoihin, ja ainoa tieto Hailuotoa etelämpää Pohjanlahden rannikolta.

Tringa nebularia (Gunn.) ♀ sekä *untuvapoikanen*, Raippaluoto, Södra Vallgrund, 10. 7. 1872, (Boden ja Stenbäck). Eteläinen pesäpaikka.

Larus marinus L. ♂, Björkö, Valsören, 15. 7. 1872, (Stenbäck). Luultavasti pesivänä.

Larus ridibundus L, 2 untuvapoikasta, Mustasaari, Gerbyträsk, 21. 6. 1872 (Stenbäck) ja Mustasaari, Ryövärisaari, 8. 7. 1873, (Boden). I. HORTLING („Ornis Fennica“) mainitsee lajin pesineen Vaasassa 1872. Kokoelmassa on lisäksi 28. 6. 1884 Gerbyträskilta ammuttu ♂-lintu.

Kokoelman pienessä ihmettäväisryhmässäkin on mainitsemisen arvoinen erikoisuus; edellämainittu lehtori Bochenin lahjoittama peltoomyrä (*Arvicola agrestis* L), ♂, on täysialbino.

Täydellisen luettelon Boden-Stenbäckin lintukokoelmasta olen jättänyt Palménin lintuarkistoon (Eläintieteellisen museoon) säilytettäväksi.

Kahdeksas kansainvälinen lintutieteellinen kongressi. (Presidentti: Tri E. STRESEMANN, yleissihteeri: Rev. F. C. R. JOURDAIN.)

Olemme saaneet vastaanottaa seuraavan, mainittua kongressia koskevan kirjelmän pastori Jourdainilta, joka oheenliittämässään kirjeessä lausuu toivomuksenaan, että osanottajia saapuisi myös Suomesta:

The VIII International Ornithological Congress.

*The next Congress will take place at Oxford from Monday July 2nd. to Saturday July 7th. 1934 and the Headquarters will be at the Rhodes Building, which is close to the University Museum and contains a fine Hall and smaller rooms suitable for sectional meetings. An exhibition of ornithological paintings will be held during the Congress, and arrangements are being made for the accommodation of members in the Colleges of the University as well as in the Hotels as usual. The Long Excursion will take place at the end of the Congress and will include visits to the islands off the coast of Pembroke, where *Puffinus puffinus*, *Hydrobates pelagicus* and *Sula bassana* breeds as well as the usual *Alcidae* and *Lari*.*

The General Secretary is the Rev. F. C. R. JOURDAIN (Whitekirk, Southbourne, Bournemouth) and the Secretary of the Oxford Committee is Mr. B. W. TUCKER (University Museum Oxford).